

Postup pro hodnocení degradace krajiny a návrh vhodných opatření

Marcela Prokopová¹, Vilém Pechanec², Ondřej Cudlín¹, Renata Včeláková¹, Jan Purkyt¹, Lenka Štěrbová¹,
Radka Alessia Dante¹, Radek Plch¹, Magdaléna Edwards¹, Pavel Cudlín¹

¹Ústav výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i., Lipová 9, 370 05 České Budějovice

²Katedra geoinformatiky, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 17. listopadu 50, 771 46 Olomouc

Jak vzniká degradace?

Spolupůsobením několika negativních faktorů najednou

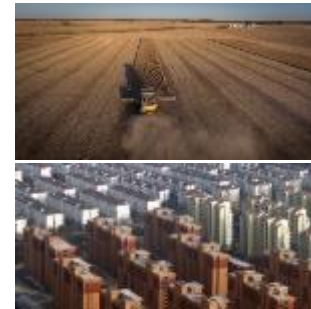
Nekvalitní půda,
malá schopnost
vázat vodu

Nepříznivé klima,
sucho, horko,
přítalové deště

Změna land-use,
Intenzivní
management

Nízká kvalita
vegetace

Ztráta produkční kapacity

Snížení/ztráta
dalších ekosystémových funkcí

~~Biodiverzita
Regulace klimatu
Ochlázení prostředí
Produkce potravin
Ochrana proti erozi
Poskytování habitatů
Rekreační funkce
Produkce dřeva~~

Snížení kvality vegetace
(nižší biomasa, pokrývnost)

Jak hodnotit riziko degradace?

Metoda ESAI (Environmental Sensitivity Assessment Index)

Kvalita půdy

Kvalita klimatu

Antropický tlak
a intenzita využití

Kvalita vegetace

Metoda vznikla ve **Středomoří v rámci projektu Medallus**, zaměřeného na boj proti dezertifikaci. Koncept navrhl **Kosmas et al. (1999)**, další modifikace provedl **Basso et al (2000)**, **Bajocco a Salvati (2011)**.

ESAI nehodnotí následky degradace, ale potenciál vzniku degradace, dané spolupůsobením sociálních i přírodních faktorů.

Metoda ESAI byla modifikována naším týmem a **přizpůsobená pro podmínky střední Evropy.**

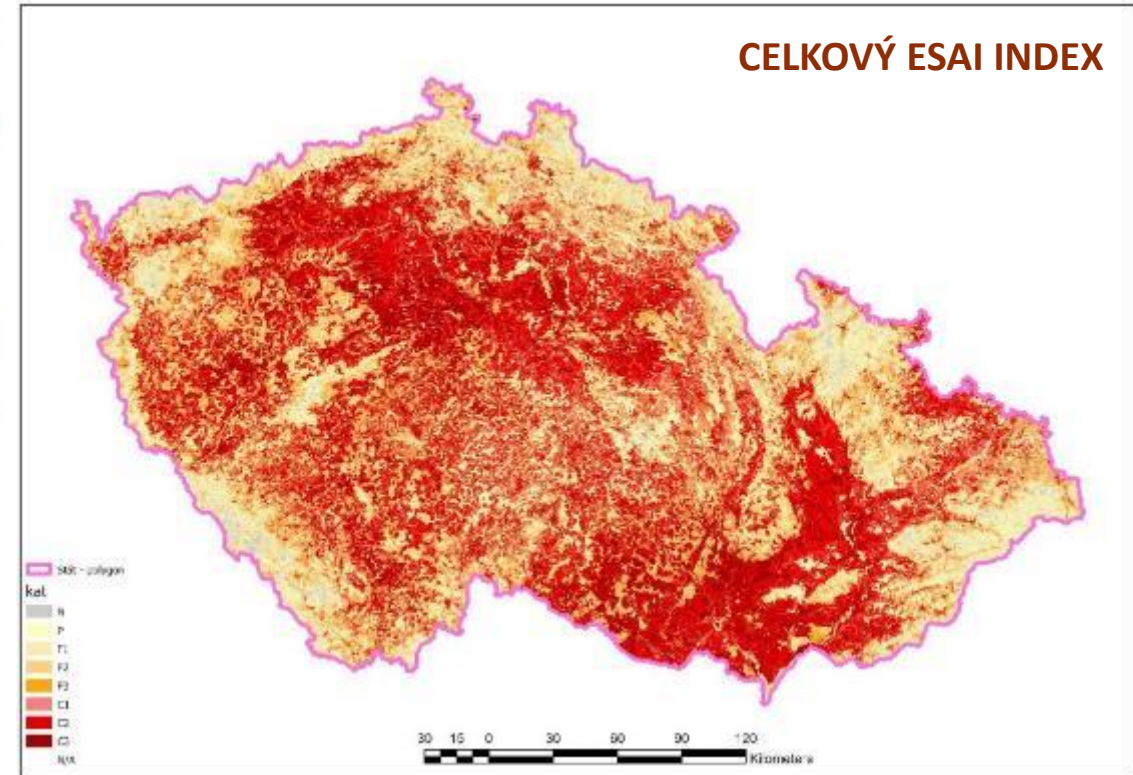
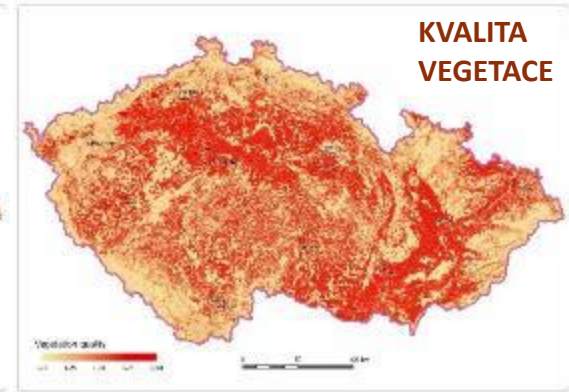
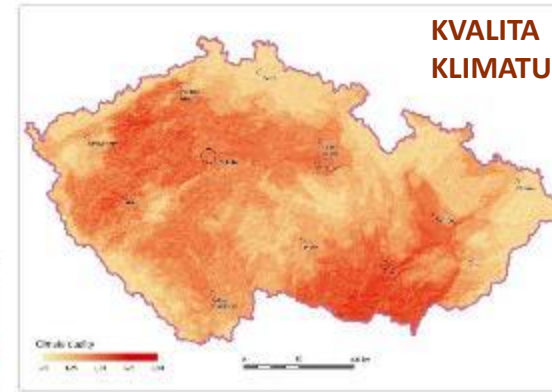
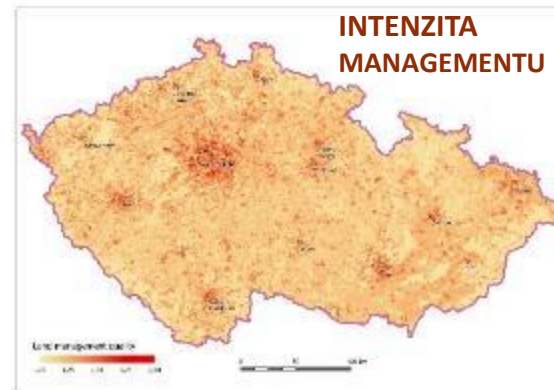
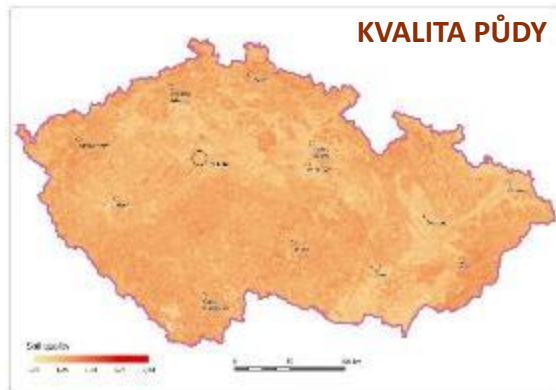
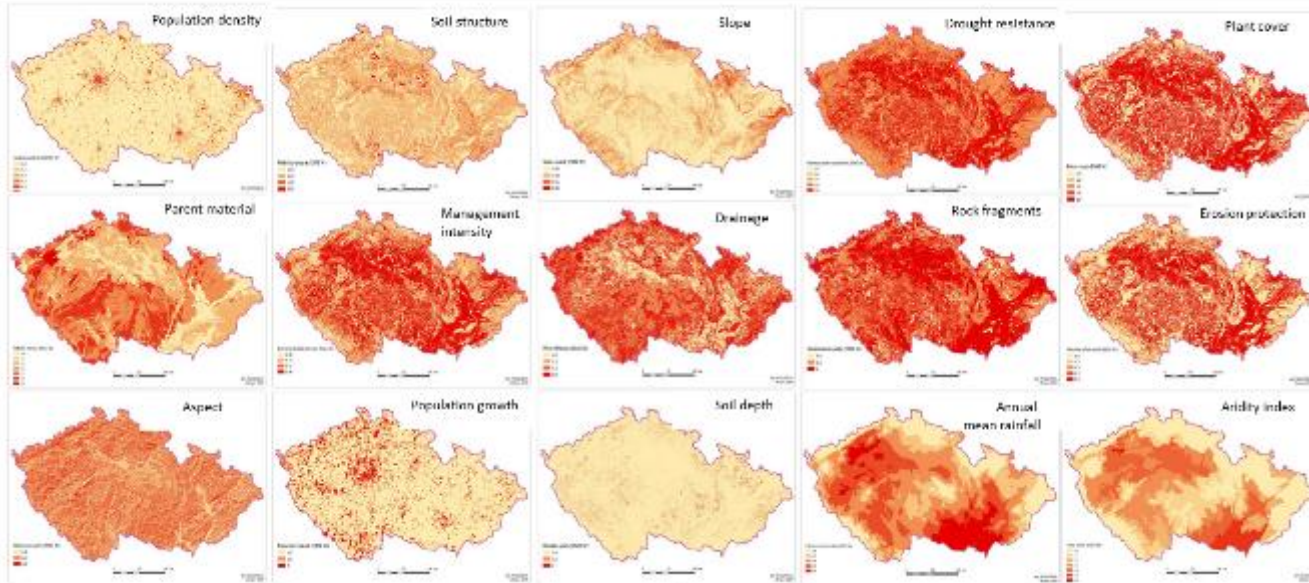
Základní princip metody ESAI

- Hodnocení **15ti proměnných**, náležících do **čtyř tematických skupin**
- Ty jsou zpracované jako GIS vrstvy a ohodnocené **indexem 1-2**
- **Hodnota tematické skupiny** je geometrickým průměrem hodnot jednotlivých proměnných.
- **Celkový ESAI index** je geometrickým průměrem hodnot tematických skupin.
- Výsledná hodnota je rozdělená do **osmi kategorií**:
  - N** - neovlivněná území,
  - P** - potenciálně ohrožená,
  - F** – zranitelná (F1 – F3),
  - C** – kriticky zranitelná (C1 – C3)

Zpracování metody ESAI pro ČR

Metoda byla upravena pro podmínky ČR – zejména nastavení škál klimatických faktorů v závislosti na citlivosti ekosystémů ČR

Publikováno v časop. Catena - Pechanec et al., 2021

Zpracování metody ESAI pro celou ČR - detail, měřítko

Zpracováno na podkladu

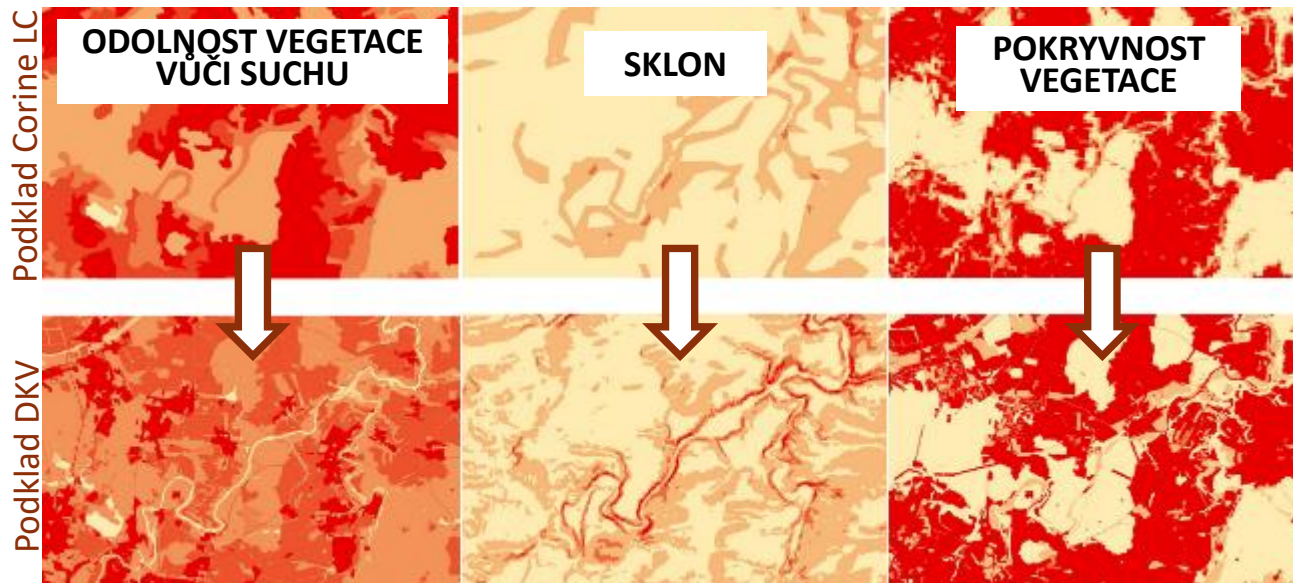
Detailní kombinované vrstvy biotopů (DKV)
rozlišující **165 typů biotopů** (127 přír. +38 nepřír.)

Podrobné měřítko **1 : 10 000**
(úroveň jednotlivých biotopů, pozemků)

DKV vznikla kombinací několika podkladů:

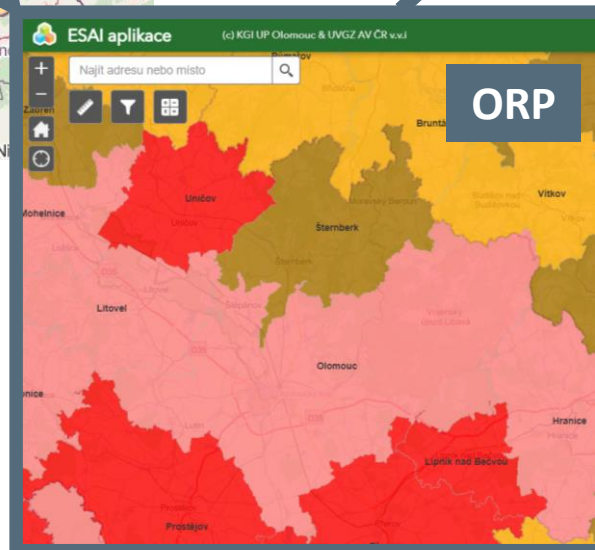
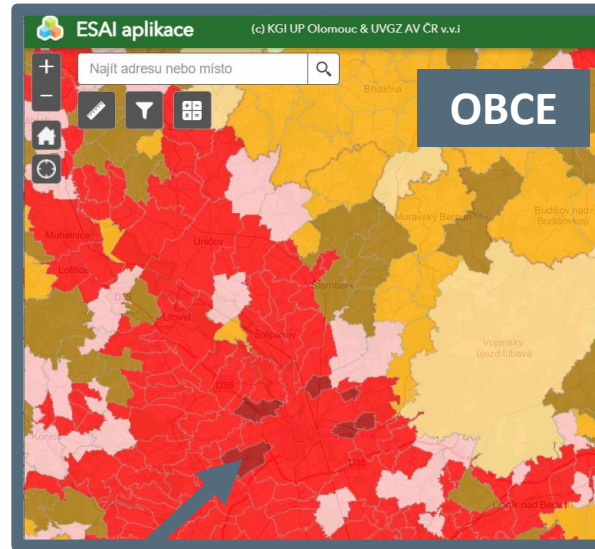
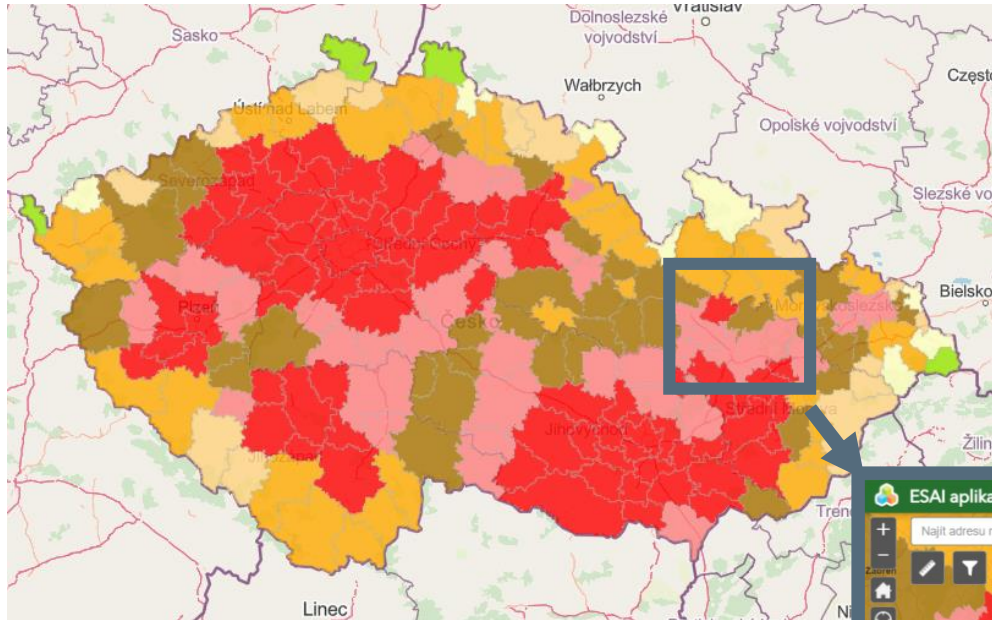
- vrstva Mapování biotopů ČR (AOPK ČR)
- Dominant leaf type (Copernicus, ESA), růstové fáze lesa (ÚHÚL)
- modifikovaná Konsolidovaná vrstva ekosystémů (AOPK ČR)
- LPIS, OpenStreetMap, DIBAVOD, ZABAGED

- Zpracované v detailu pro celou ČR
- V rámci celé ČR zpřístupněné jen agregované hodnoty pro ORP/katastry
- V detailu zpřístupněné pouze pro obec Černovice

ZÁKLADNÍ ESAI

ÚROVEŇ 1: Mapová aplikace ESAI s agregovanými indexy pro ORP/katastry obcí

ZPRACOVANÉ PRO
CELOU ČR,
VOLNĚ DOSTUPNÉ
PRO CELOU ČR

<http://www.imalbes.cz>

ESAI_obce

- N - neovlivněné území
- P - potenciálně zranitelné území
- F1 - slabě zranitelné území
- F2 - středně zranitelné území
- F3 - silně zranitelné území
- C1 - středně ohrožené území
- C2 - silně ohrožené území
- C3 - kriticky ohrožené území

SLOUŽÍ K PRIORITIZACI –
VYTIPOVÁNÍ NEJVÍCE
ZRANITELNÝCH OBLASTÍ

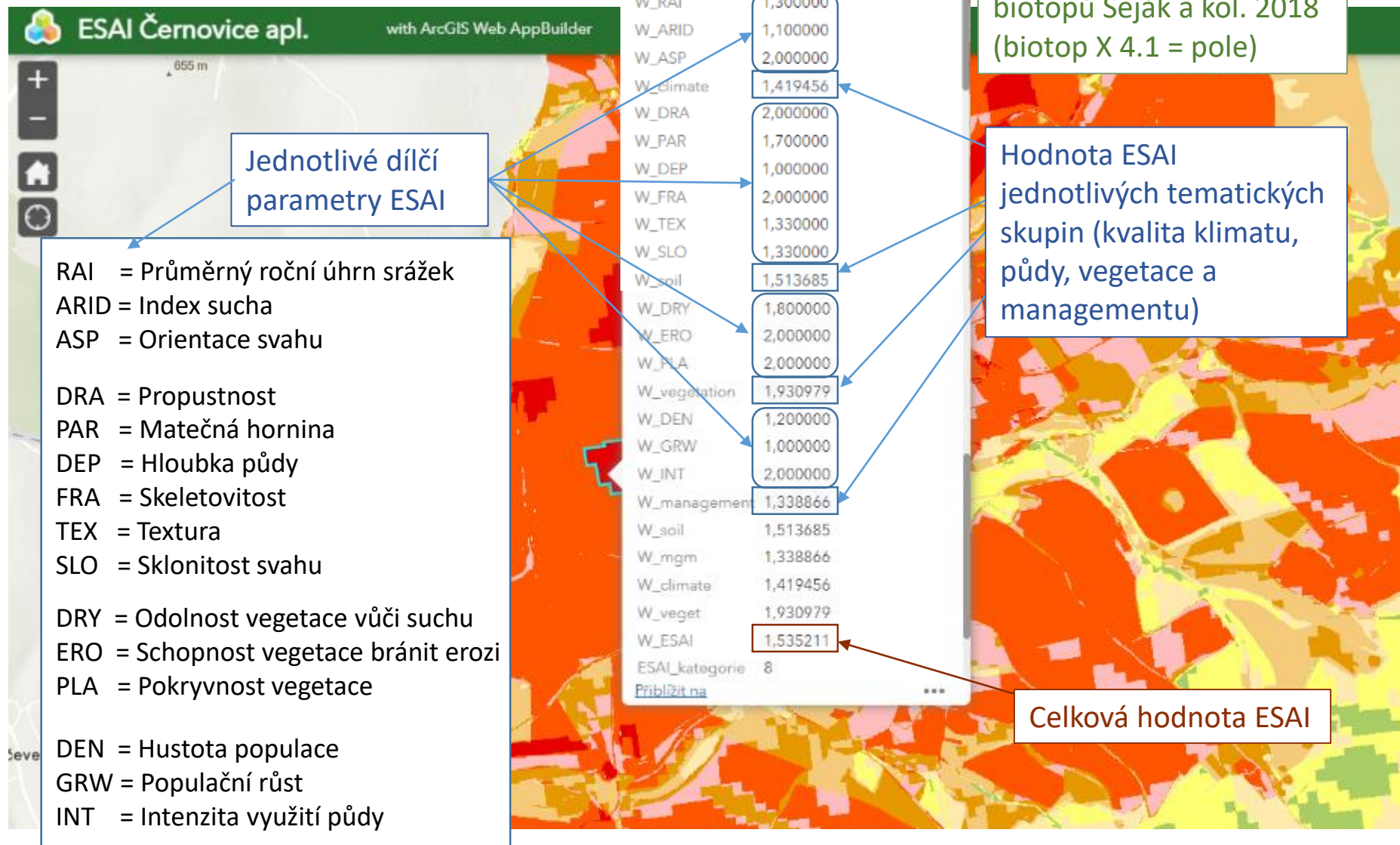
ZÁKLADNÍ ESAI

ÚROVEŇ 2: Mapová aplikace s podrobnými výstupy ESAI

ZPRACOVANÉ PRO
CELOU ČR,
VOLNĚ DOSTUPNÉ
ZATÍM POUZE PRO
OBEC ČERNOVICE

<http://www.imalbes.cz>

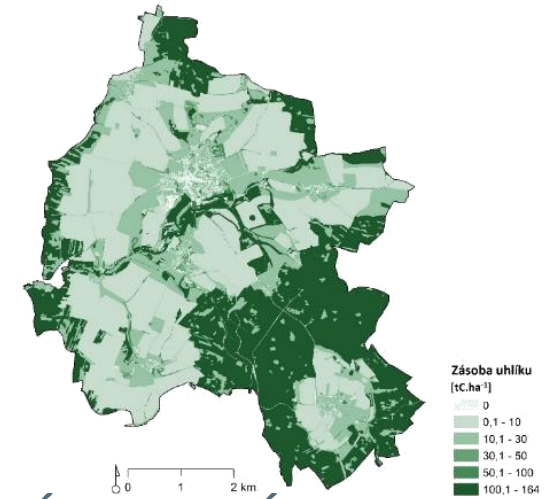
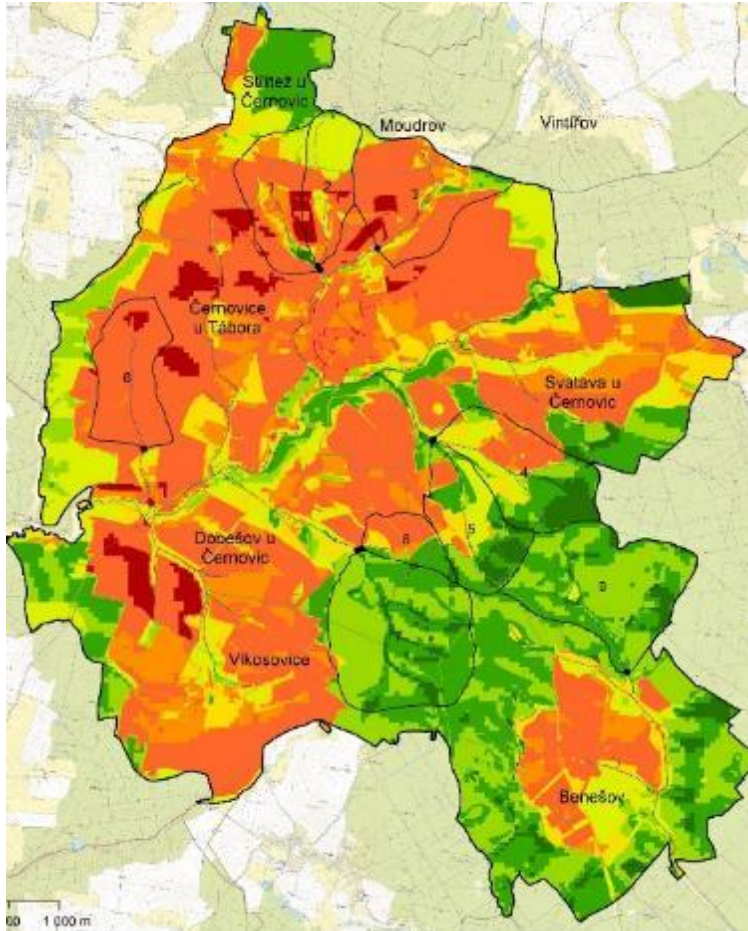
**SLOUŽÍ K
LOKALIZACI NEJVÍCE
RIZIKOVÝCH MÍST
A K IDENTIFIKACI
VÝZNAMNÝCH
PŘÍČIN DEGRADACE**

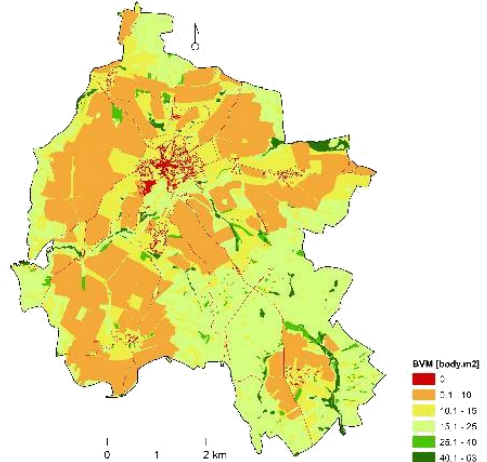

ESAI +

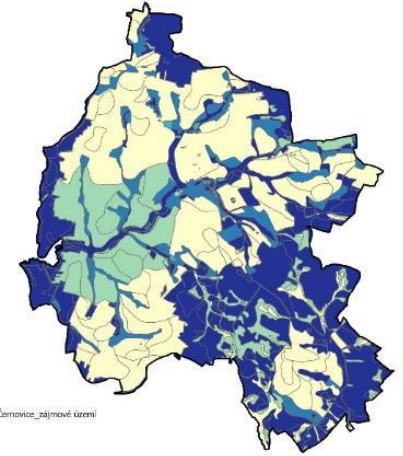
ÚROVEŇ 3: Propojení zranitelnosti a funkčnosti krajiny

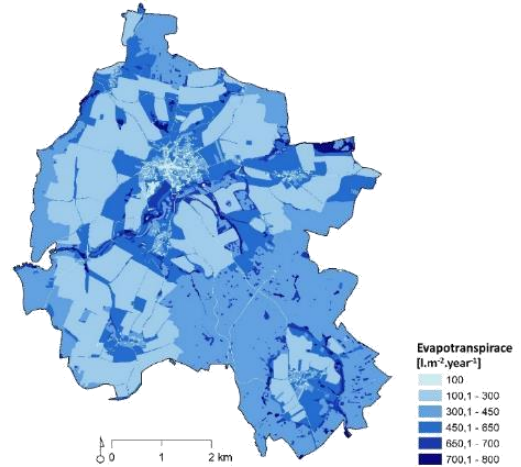
ZÁSOPA UHLÍKU

POSKYTOVÁNÍ BIOTOPŮ

VODORETENČNÍ FUNCE

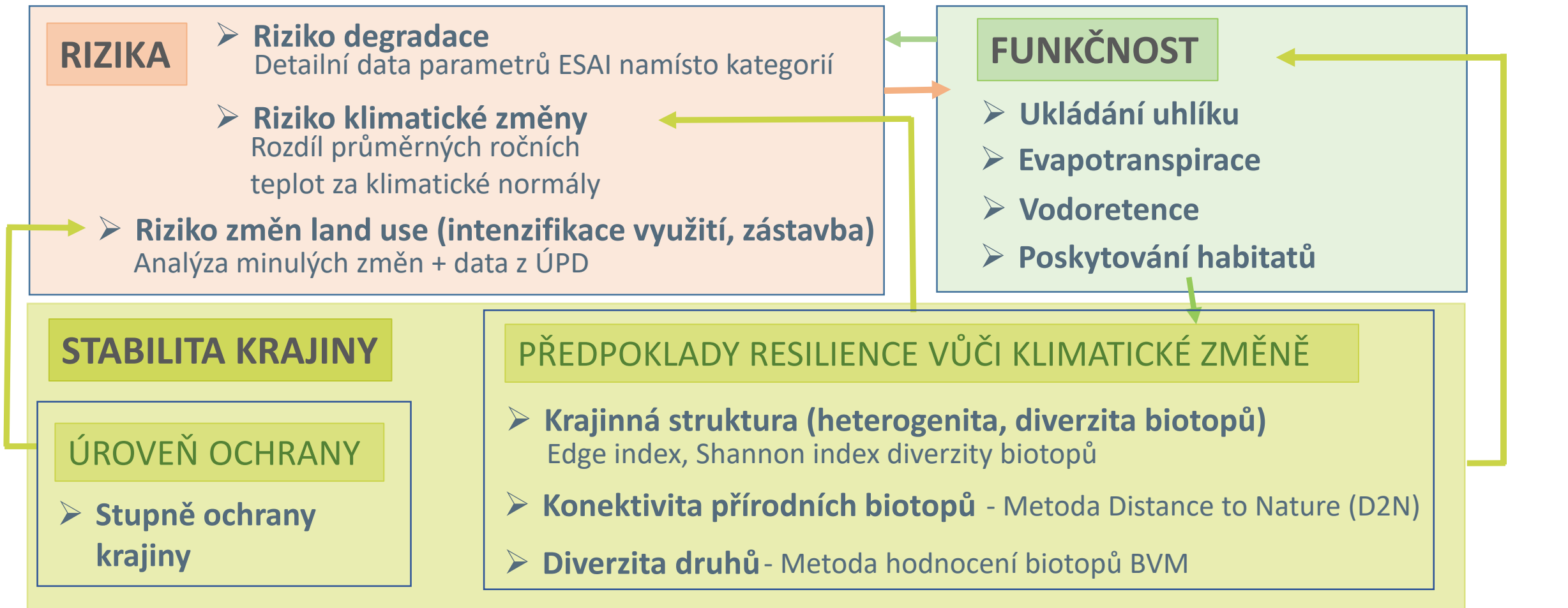

EVAPOTRANSPIRACE

SLOUŽÍ K NALEZENÍ KRAJINNÝCH SEGMENTŮ, JEJICHŽ DEGRADACE BUDE MÍT VELKÝ/MALÝ DOPAD NA FUNKČNOST KRAJINY

ESAI +

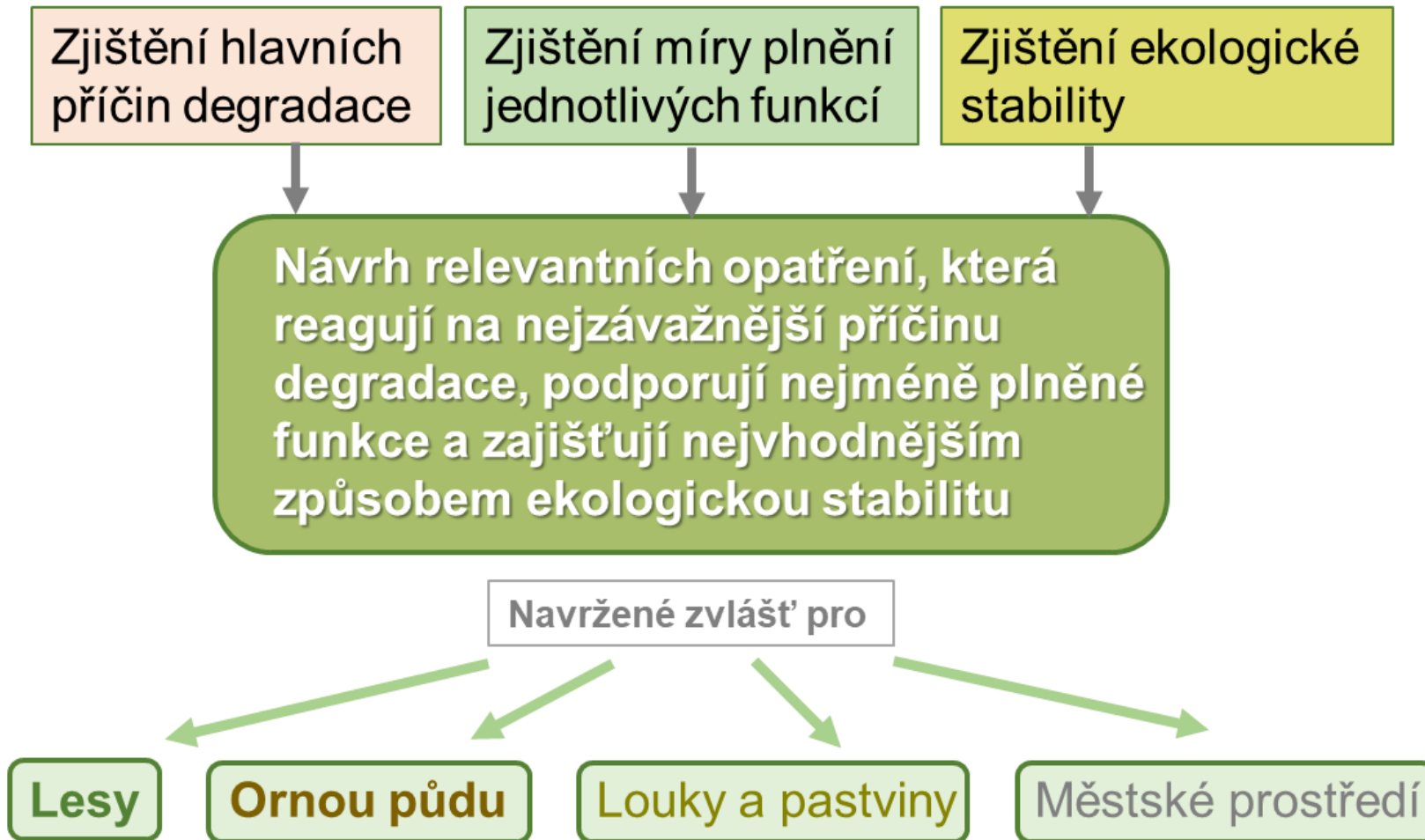
ÚROVEŇ 4 - Detailní analýza krajiny: významných rizik, funkčnosti, krajinné struktury a ekol. stability

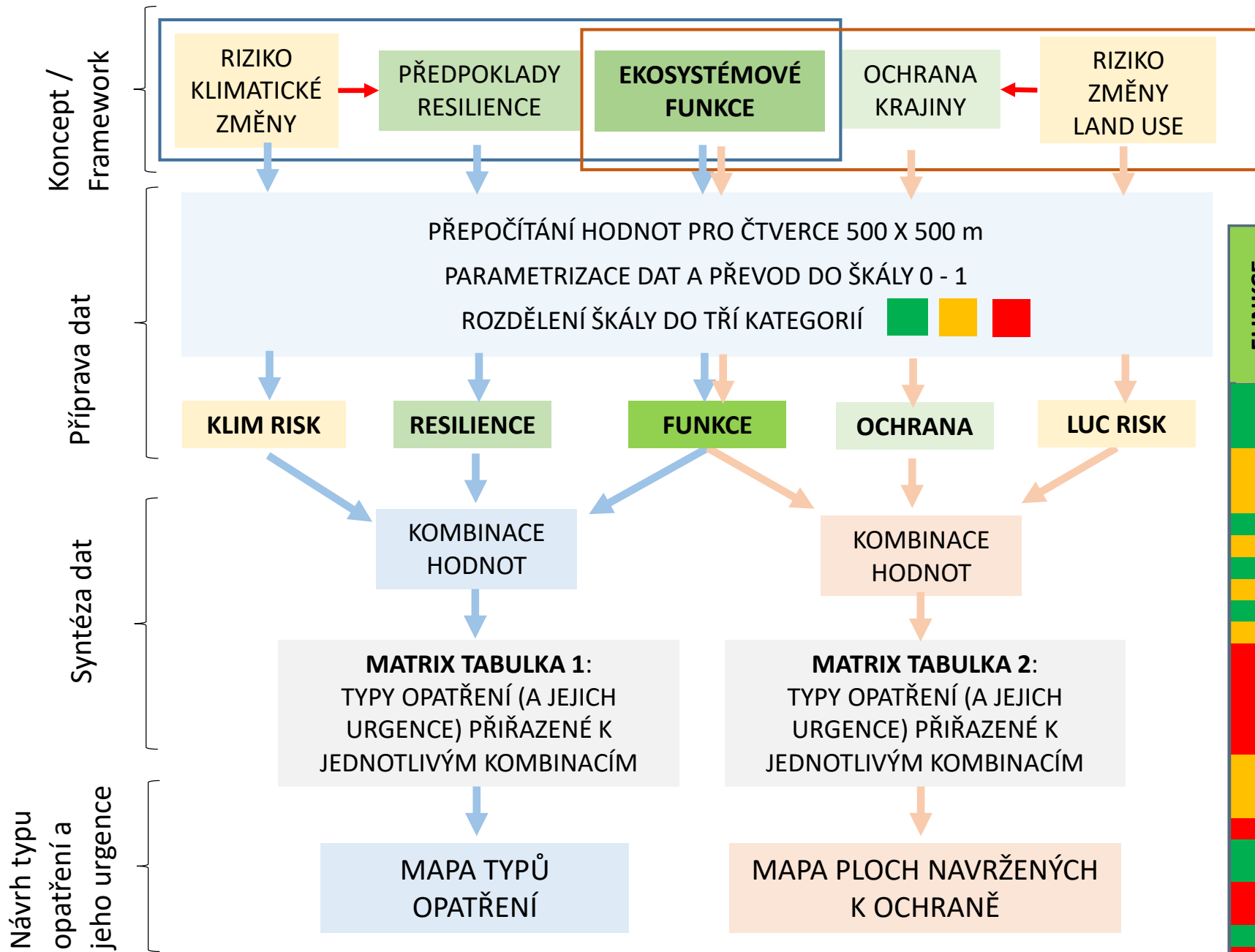
SLOUŽÍ KE ZHODNOCENÍ RIZIK DEGRADACE A SNIŽOVÁNÍ EKOLOGICKÉ STABILITY; NA NĚ JE TŘEBA CÍLIT MITIGAČNÍ A ADAPTAČNÍ OPATŘENÍ

DOPRACOVÁNÍ TĚTO ÚROVNĚ POUZE PRO MENŠÍ ZÁJMOVÁ ÚZEMÍ (MAX. KRAJ) PODPOŘENÁ PROJEKTY

ÚROVEŇ 5 – Syntéza za účelem výběru cílených revitalizačních opatření

Syntéza dat za účelem výběru cílených revitalizačních opatření

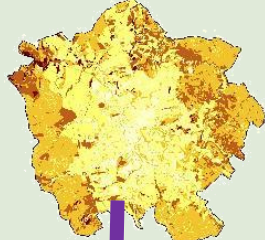
FUNKCE	RESILIENCE	KLIM RISK	MATRIX TABULKA 1:	
			TYPOVÉ NÁVRHY OPATŘENÍ	
Green	Green	Green	Area without urgent problems	
Green	Yellow	Green	Area without urgent problems	
Green	Green	Yellow	Area without urgent problems	
Yellow	Green	Green	Area without urgent problems	
Green	Green	Green	Area without urgent problems	
Green	Yellow	Green	Area without urgent problems	
Green	Green	Yellow	Support of resilience - low urgency	
Green	Green	Green	Support of both, ecosystem functions and resilience - low urgency	
Green	Yellow	Red	Support of resilience - high urgency	
Yellow	Green	Green	Support of ecosystem functions - low urgency	
Green	Red	Yellow	Support of resilience - high urgency	
Yellow	Green	Green	Support of resilience - low urgency	
Red	Yellow	Green	Support of ecosystem functions - high urgency	
Red	Green	Green	Support of ecosystem functions - medium urgency	
Red	Yellow	Red	Support of both, ecosystem functions and resilience - high urgency	
Red	Green	Yellow	Support of ecosystem functions - medium urgency	
Yellow	Yellow	Red	Support of both, ecosystem functions and resilience - medium urgency	
Yellow	Green	Red	Support of resilience - high urgency	
Yellow	Red	Yellow	Support of both, ecosystem functions and resilience - low urgency	
Green	Red	Yellow	Support of resilience - medium urgency	
Green	Green	Green	Support of ecosystem functions - medium urgency	
Red	Red	Red	Area without urgent problems	
Green	Green	Red	Support of resilience - medium urgency	
Red	Green	Green	Support of ecosystem functions - high urgency	
Red	Red	Yellow	Support of both, ecosystem functions and resilience - medium urgency	
Green	Green	Red	Support of resilience - high priority	
Red	Green	Green	Support of ecosystem functions - high urgency	

REGULAČNÍ FUNKCE

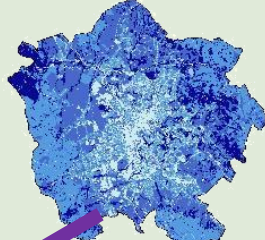
UKLÁDÁNÍ
UHLÍKU

POSKYTOVÁNÍ
HABITATU

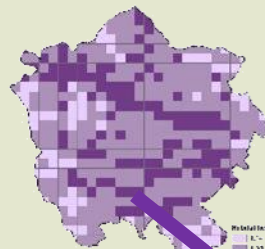

EVAPO-
TRANSPIRACE

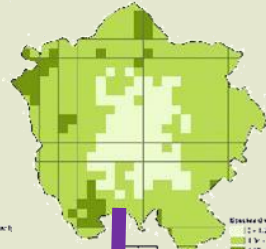

PŘEDPOKLADY RESILIENCE

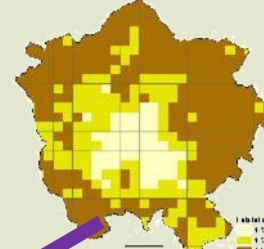
HETEROGENITA

KONEKTIVITA

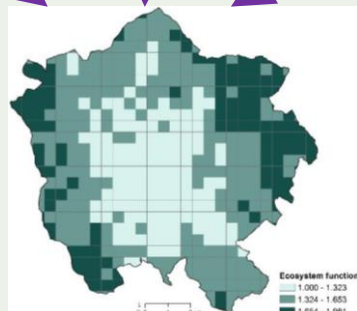

DRUH. DIVERZITA

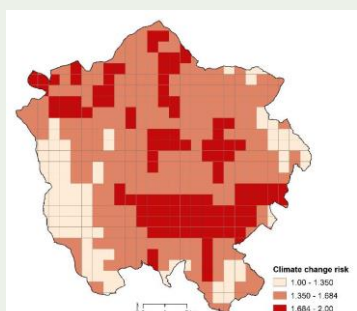

Syntéza za účelem
výběru cílených
revital. opatření

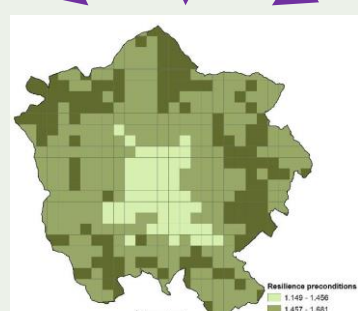
Ukázka zpracování
pro katastrální území
Liberce

Ekosystémové
funkce

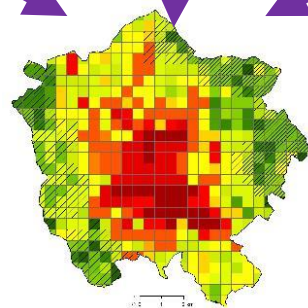

Riziko klimatické
změny

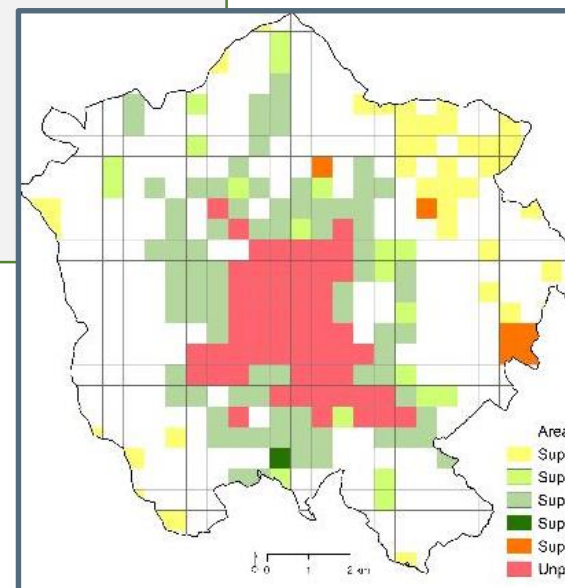

Předpoklady
resilience

MAPA KOMBINACÍ
(EF x KLIM x RESIL)

SROVNÁNÍ KOMBINACÍ
S MATRIX TABULKOU

MAPA S
NÁVRHY
TYPŮ
OPATŘENÍ

Area without urgent problems
Support of resilience - low urgency
Support of ecosys. functions - low urgency
Support of ecosys. functions - medium urgency
Support of ecosys. functions - high urgency
Support of resilience - high urgency
Unperspective area

Participativní přístup - společný návrh mitigačních a adaptačních opatření s místními aktéry

- Schůzky s místními stakeholdery – MAS, zástupci samosprávy, lidé hospodařící v území (zemědělci, lesníci), místní obyvatelé
- Společné definování největších environmentálních rizik (včetně vlivu klimatické změny), lokalizace problémů v krajině a návrhy možných řešení →

Aplikace metody ve třech zájmových územích

Projekt MŠMT Inter-COST Margistar

- Dopracování metody, doplnění podrobných dat a dalších témat a finalizace interaktivní mapy
- Aplikace metody na vybraná marginální území v ČR – horské a podhorské oblasti
- Důraz na participativní přístup

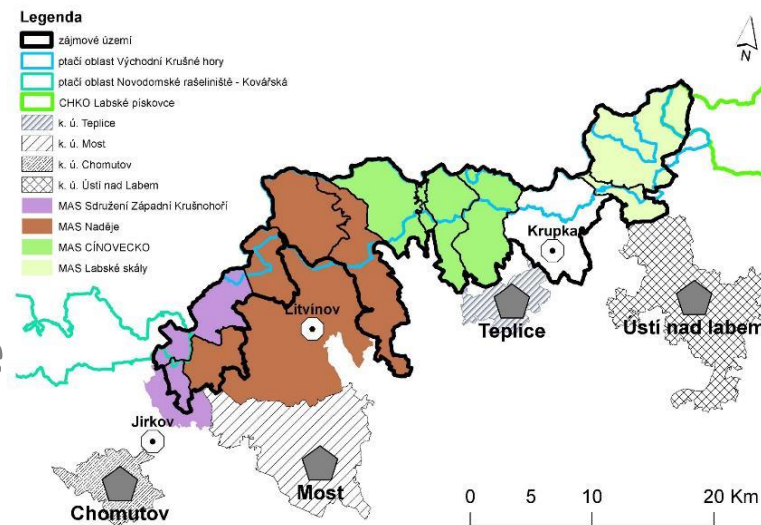
Novohradské hory

Jizerské hory

Krušné hory

Děkuji za pozornost!

www.imalbes.cz

prokopova.m@czechglobe.cz
vilem.pechanec@upol.cz